

Ένα Νέο Πρόγραμμα Για Την Προσχολική Αγωγή Στην Ελλάδα

Μια έρευνα της διαΝΕΟσις

Η διαΝΕΟσις, σε συνεργασία με το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, παρουσιάζει ένα κείμενο εργασίας που περιγράφει ένα νέο πλαίσιο για την προσχολική αγωγή στις ηλικίες 0-4.

“Η προσχολική εκπαίδευση αναδεικνύεται πλέον ξεκάθαρα ως ένα κορυφαίο θέμα εκπαιδευτικής, κοινωνικής, αλλά και αναπτυξιακής πολιτικής”, κατέληξε η έρευνα της διαΝΕΟσις για την προσχολική ζωή στην Ελλάδα το 2017. Η έρευνα αυτή είχε αναδείξει αφενός την **τεράστια αξία της επένδυσης στις δομές φροντίδας και εκπαίδευσης παιδιών προσχολικής ηλικίας** για μια χώρα και, αφετέρου, τις **μεγάλες ελλείψεις της προσχολικής αγωγής στη χώρα μας**, με κυριότερη την **έλλειψη ενός εκτενούς, πλήρους και επιστημονικά τεκμηριωμένου πλαισίου λειτουργίας** για όλους τους βρεφονηπιακούς και παιδικούς σταθμούς στην Ελλάδα.

Αυτό το κενό έρχεται να καλύψει η **νέα ερευνητική παρέμβαση της διαΝΕΟσις**. Η ομάδα ειδικών της διαΝΕΟσις (που περιλαμβάνει από παιδαγωγούς και ψυχολόγους μέχρι διαιτολόγους και εργοθεραπευτές) συνεργάστηκε με την **αρμοδία επιτροπή του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων**, η οποία είχε συσταθεί με πρωτοβουλία της **Υφυπουργού Δόμνας Μικαλίδου** και, υπό τον **συντονισμό του Καθηγητή Οικονομικών του πανεπιστημίου Yale (και μέλος του advisory board της διαΝΕΟσις) Κώστα Μεγίρη**, συνέταξε ένα **εκτενές κείμενο εργασίας** για να πρώτη φορά, **αναλύει λεπτομερώς πώς ακριβώς πρέπει να λειτουργούν οι παιδικοί και βρεφονηπιακοί σταθμοί στη χώρα**.

Τη Δευτέρα 5 Ιουλίου 2021 το κείμενο αυτό **τίθεται σε δημόσια διαβούλευση** με τους αρμόδιους φορείς, τους ειδικούς και τους πολίτες, για να **μετεξελιχθεί σε ένα τελικό πλαίσιο λειτουργίας για όλους τους παιδικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς στη χώρα**. Σύμφωνα με τον σχεδιασμό του Υπουργείου, η **πρώτη πιλοτική εφαρμογή** του αναμένεται να ξεκινήσει σε **επιλεγμένους Δήμους στην αρχή της νέας χρονιάς**.

1-Γιατί είναι σημαντική η εκπαίδευση στην προσχολική αγωγή

- Σύμφωνα με πολλές έρευνες, η προσχολική αγωγή θεωρείται **η κρισιμότερη “εκπαιδευτική” βαθμίδα**.
- Η φροντίδα και η αγωγή που λαμβάνει ένα παιδί σε αυτές τις ηλικίες είναι **εξαιρετικά σημαντική για τη μετέπειτα εξέλιξη και ανάπτυξη του σε όλους τους τομείς**.
- Η νευρολογία έχει δείξει ότι **η πλαστικότητα του εγκεφάλου είναι στο μέγιστο κατά τα πρώτα 3-4 χρόνια της ζωής**, ενώ ο εγκέφαλος των παιδιών αναπτύσσεται ραγδαία σε αυτές ακριβώς τις ηλικίες.

- Τα παιδιά που λαμβάνουν **πλούσια ερεθίσματα αυτή την περίοδο της ζωής τους προετοιμάζονται καλύτερα** για να φτάσουν αργότερα στο μέγιστο των αναπτυξιακών δυνατοτήτων τους.
- Όλες οι χώρες του ΟΟΣΑ αυξάνουν τις δημόσιες δαπάνες** για την προσχολική αγωγή, ενώ οι περισσότερες **επανασχεδιάζουν τα εκπαιδευτικά προγράμματα και επανεκπαιδεύουν τους παιδαγωγούς τους**.
- Παγκοσμίως τα προγράμματα προσχολικής αγωγής που στοχεύουν ειδικά σε **μη προνομιούκα παιδιά μετριάζουν τις ανισότητες στην εκπαίδευση**.

2-Η προσχολική αγωγή στην Ελλάδα

- Στην Ελλάδα η προσχολική αγωγή είναι περισσότερο **εστιασμένη στη λειτουργική φύλαξη** και φροντίδα των παιδιών, **παρά στην παιδαγωγική πράξη**.
- Σύμφωνα με **στοιχεία του ΟΟΣΑ**, το ποσοστό συμμετοχής των παιδιών τριών ετών στην προσχολική εκπαίδευση **στην Ελλάδα το 2017 ήταν μόλις 30,4%**, ποσοστό **καμπύλο από τον μέσο όρο της ΕΕ (34,2%)**.
- Η Πολιτεία μεριμνά ώστε οι χώροι να είναι επαρκείς για συγκεκριμένο αριθμό παιδιών, με τις κατάλληλες προδιαγραφές ασφάλειας και με καταρτισμένους παιδαγωγούς, αλλά **καμείς πέραν των παιδαγωγών δεν ασχολείται με το τι γίνεται τις ώρες που περνούν τα παιδιά εκεί**.
- Σύμφωνα με τους ειδικούς, **το σύστημα αυτό δεν καλύπτει τις συνολικές αναπτυξιακές και μαθησιακές ανάγκες των παιδιών**.

- Η προσχολική αγωγή και φροντίδα για παιδιά ηλικίας από δύο μηνών έως 4 ετών γίνεται σε **δημοτικούς, δημόσιους και ιδιωτικούς βρεφικούς, βρεφονηπιακούς και παιδικούς σταθμούς**.
- Η λειτουργία τους είναι **ταυτόχρονα αρμοδιότητα του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων και του Υπουργείου Εσωτερικών** (για τους δημοτικούς).
- Η λειτουργία των δημοτικών βρεφικών και βρεφονηπιακών σταθμών, που είναι και οι περισσότεροι, ορίζεται από τον **“Πρότυπο Κανονισμό Λειτουργίας” που ισχύει από το 2017**.
- Η **διάχυση των αρμοδιοτήτων σε δύο διαφορετικά υπουργεία**, αλλά και οι **ελλείψεις στον κανονισμό** αφήνουν σημαντικά κενά.

3-Η “Κυψέλη”

Το κείμενο εργασίας προτείνει ένα πλήρες, **αναλυτικό πλαίσιο προσχολικής αγωγής που ονομάζεται “Κυψέλη”**.

Η **“Κυψέλη” δομείται γύρω από συγκεκριμένες δραστηριότητες** οι οποίες στοχεύουν στην παροχή ερεθισμάτων για την ανάπτυξη των γνωσιακών, γλωσσικών, κοινωνικών, συναισθηματικών και κινητικών δεξιοτήτων των παιδιών.

- Χωρίζεται σε πέντε ξεχωριστές πτυχές**, κάθε μία εκ των οποίων αποτελεί **πρακτικό εργαλείο για παιδαγωγούς** και για τη ζωή στον παιδικό ή βρεφονηπιακό σταθμό.

- Κεντρικό ρόλο στο νέο πλαίσιο κατέχει το παιχνίδι** και περιγράφει με λεπτομέρειες το πώς πρέπει να διαμορφωθεί το περιβάλλον της τάξης για να διευκολύνει και να ενθαρρύνει κάθε είδους παιχνίδι (κινητικό, συμβολικό, κατασκευαστικό, δημιουργικό) **τόσο σε εσωτερικούς όσο και σε εξωτερικούς χώρους**.

- Το πλαίσιο περιλαμβάνει πληροφορίες και κατευθύνσεις:**
  - για το θέμα της **γλωσσικής ανάπτυξης** και της **επικοινωνίας** με τα παιδιά,
  - για την **ανάπτυξη και την ενθάρρυνση της δημιουργικότητας**,
  - για την **υγιεινή διατροφή** εντός του σχολείου,
  - για την **εκπαίδευση και εξοικείωση των παιδαγωγών** με το πρόγραμμα μέσα από παιδαγωγικά εργαστήρια και με την **υποστήριξη μεντόρων**,
  - για την **παρακολούθηση της συνολικής ανάπτυξης** κάθε παιδιού, παράλληλα με τη **σωματική του ανάπτυξη με στόχο την έγκαιρη ανίχνευση αναπτυξιακών δυσκολιών**,
  - για τη **διεπιστημονική συνέργεια με θεραπευτές και ειδικούς υγείας και ψυχικής υγείας** στο περιβάλλον του παιδικού ή βρεφονηπιακού σταθμού,
  - για τον **ρόλο των γονέων στο πλαίσιο της προσχολικής αγωγής** με πρακτικό τρόπο και συγκεκριμένες δράσεις.
- Το πλαίσιο προσδιορίζει, επίσης, **όλες τις συγκεκριμένες προδιαγραφές λειτουργίας** (ωράριο, διαχωρισμός παιδιών ανά ηλικιακή ομάδα, αριθμός παιδιών, αριθμός παιδαγωγών και βοηθών ανά τμήμα, διατροφή και ύπνος ανά ηλικία) για τους παιδικούς και τους βρεφονηπιακούς σταθμούς στην Ελλάδα.
- Όλες οι οδηγίες και οι προδιαγραφές που αναλύονται στο κείμενο εργασίας θα συνοδεύονται από **υποστηρικτικά υλικά για την εκπαίδευση των παιδαγωγών, καρτέλες** με τους βασικούς άξονες και προτάσεις για δραστηριότητες, πασιέτες για την ανάγνωση, την αφήγηση και το κινητικό παιχνίδι, καθώς και **παιδαγωγικό υλικό από το πρόγραμμα Reach Up and Learn**.

Ενδεικτικό ωρολόγιο πρόγραμμα #1 (βρέφη έως 12 μηνών)	Ενδεικτικό ωρολόγιο πρόγραμμα #2 (βρέφη 12-24 μηνών)	Ενδεικτικό ωρολόγιο πρόγραμμα #3 (παιδιά 2-4 ετών)
07:00-09:00 Προσέλευση, 1 ^η ζώνη πρωινού (7.30-8.00), παιχνίδι μέσα στην τάξη, ένασμα για παιχνίδι στο πάτωμα	07:00-09:00 Προσέλευση, 1 ^η ζώνη πρωινού (7.30-8.00), παιχνίδι μέσα στην τάξη, ένασμα για παιχνίδι στο πάτωμα	07:00-09:00 Προσέλευση, παιχνίδι (μη δομημένο, ελεύθερης επιλογής) εσωτερικός ή εξωτερικός χώρος/1 ^η ζώνη πρωινού (7.30-8.00)
09:00-09:30 Χρόνος για επιλογή ανάμεσα σε οργανωμένες δραστηριότητες που παρουσιάζει ατομικά ο παιδαγωγός δίνοντας ερεθίσματα-ενούσματα για παιχνίδι, εναλλαγή ατομικών δραστηριοτήτων, μη δομημένο παιχνίδι σε εσωτερικό χώρο, ένασμα για κινητικό παιχνίδι, παιχνίδι στο πάτωμα	09:00-09:30 Χρόνος για επιλογή ανάμεσα σε οργανωμένες δραστηριότητες που παρουσιάζει ατομικά ο παιδαγωγός δίνοντας ερεθίσματα-ενούσματα για παιχνίδι, εναλλαγή ατομικών δραστηριοτήτων, μη δομημένο παιχνίδι σε εσωτερικό χώρο, ένασμα για κινητικό παιχνίδι, παιχνίδι στο πάτωμα	09:00-10:00 Παιχνίδι (μη δομημένο, ελεύθερης επιλογής) εσωτερικός ή εξωτερικός χώρος
09:45-10:15 2 ^η ζώνη πρωινού ή δεκατιανό (για όσα παιδιά έχουν φάει στην 1 ^η ζώνη)	09:45-10:15 2 ^η ζώνη πρωινού ή δεκατιανό (για όσα παιδιά έχουν φάει στην 1 ^η ζώνη) και ρουτίνες αυτονομίας	10:00-10:20 Αλληλεπίδραση ομάδας παιδαγωγούς, ευκαιρία για δομημένη ομαδική δραστηριότητα. Χρόνος για επιλογή ανάμεσα σε οργανωμένες δραστηριότητες που παρουσιάζει ο/η παιδαγωγός δίνοντας ερεθίσματα-ενούσματα για παιχνίδι, εναλλαγή ατομικών δραστηριοτήτων, μη δομημένο παιχνίδι σε εσωτερικό χώρο, ένασμα για κινητικό παιχνίδι, παιχνίδι στο πάτωμα
10:15-12:10 Δομημένη δραστηριότητα βασισμένη στο Reach Up and Learn®, εναλλαγή δραστηριοτήτων, παιχνίδι σε εσωτερικό ή εξωτερικό χώρο, αφήγηση παραμυθιών, εικαστικά παιχνίδια, κινητικά παιχνίδια. Πιθανή ώρα ύπνου/ Ελάχιστη ώρα σε εξωτερικό χώρο: 45'. Ενδεδειγμένη ώρα: 2 ώρες	10:15-12:10 Δομημένη δραστηριότητα βασισμένη στο Reach Up and Learn®, εναλλαγή δραστηριοτήτων, παιχνίδι σε εσωτερικό ή εξωτερικό χώρο, αφήγηση παραμυθιών, εικαστικά παιχνίδια, κινητικά παιχνίδια. Πιθανή ώρα ύπνου/ Ελάχιστη ώρα σε εξωτερικό χώρο: 45'. Ενδεδειγμένη ώρα: 2 ώρες	10:40-12:00 2 ^η ζώνη πρωινού ή δεκατιανό (για όσα παιδιά έχουν φάει στην 1 ^η ζώνη) και ρουτίνες αυτονομίας
12:10-12:40 Μεσημεριανό	12:10-12:40 Μεσημεριανό	10:40-12:00 Παιχνίδι στον κήπο. Ελάχιστη ώρα σε εξωτερικό χώρο: 45'. Ενδεδειγμένη ώρα: 2 ώρες
12:40-13:00 Παραμύθι και χαλάρωση	12:40-13:00 Παραμύθι και χαλάρωση	12:00-13:00 Δομημένες δραστηριότητες γνωστικής ανάπτυξης βασισμένες στο Reach Up and Learn®/γωνιές παιχνιδιού/εστίες ενδιαφερόντων (workshops εικαστικά, μαγειρική, συμβολικό παιχνίδι, κινητικά παιχνίδια, puzzle, βιβλία κλπ.)
13:00-15:00 Ύπνος και/ή χαλαρωτικό παιχνίδι	13:00-15:00 Ύπνος και/ή χαλαρωτικό παιχνίδι	13:00-13:40 Μεσημεριανό και ρουτίνες αυτονομίας
		13:40-15:30 Ύπνος και/ή χαλαρωτικό παιχνίδι
15:00-16:00 Ολοκλήρωση πρωινού παιδαγωγικού προγράμματος	15:00-16:00 Ολοκλήρωση πρωινού παιδαγωγικού προγράμματος	15:30-16:00 Ολοκλήρωση πρωινού παιδαγωγικού προγράμματος
		15:30-16:00 Ολοκλήρωση πρωινού παιδαγωγικού προγράμματος

- Προτείνεται η σύσταση ενός **Εθνικού Συμβουλίου Προσχολικής Αγωγής και Διαπαιδαγώγησης**, το οποίο θα εξασφαλίζει τη λειτουργία της προσχολικής αγωγής, συντονίζοντας τα δύο συναρμόδια υπουργεία.

- Μελλοντικά θα ήταν σκόπιμο να **οριστεί ένας/μία υφυπουργός Προσχολικής Αγωγής** και να υπάρξει συντονισμός με τις επόμενες βαθμίδες εκπαίδευσης, ώστε να διασφαλίζεται η συνέχεια.

4-Εκτιμώμενα άμεσα και έμμεσα αποτελέσματα από την εφαρμογή του πλαισίου “Κυψέλη”

Με την πιλοτική και σταδιακή καθολική εισαγωγή του πλαισίου αυτού επιχειρείται η δημιουργία μιας κοινής ελάχιστης παροχής για όλα τα πολύ μικρά παιδιά και τις οικογένειές τους, **ανεξαρτήτως οικονομικού και κοινωνικού υπόβαθρου και αναμένεται να αναβαθμιστεί συνολικά η ποιότητα της παρεχόμενης προσχολικής αγωγής** στην Ελλάδα με τα παρακάτω άμεσα και έμμεσα, βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα αποτελέσματα:

- Μεγαλύτερη συμμετοχή** παιδιών 0 έως 4 ετών στην προσχολική αγωγή.
- Αναβάθμιση της ποιότητας των βρεφονηπιακών σταθμών με **έμφαση στην ολόπλευρη πρώιμη παιδική ανάπτυξη**.
- Βελτίωση της δια βίου σωματικής υγείας**, μέσα από την ισορροπία διατροφής και φυσικής άσκησης.
- Συνδρομή στις **μετέπειτα ακαδημαϊκές επιδόσεις** στις επόμενες βαθμίδες της εκπαίδευσης.

- Υποστήριξη των γονέων** για καλύτερη πρόσβαση στην αγορά εργασίας και υψηλότερη ποσοστά απασχόλησης γυναικών και ανδρών.
- Περιορισμός των κοινωνικών και οικονομικών ανισοτήτων** και διαμόρφωση των συνθηκών για μια κοινωνία με ευημερία.
- Αναβάθμιση και αναγνώριση **του κεντρικού ρόλου** και της επαγγελματικής αξίας των **παιδαγωγών** προσχολικής αγωγής.
- Διαμόρφωση ενός **ψυχικά ανθεκτικού** πληθυσμού.